

Handläggare
Emma Fredriksson

Till
Socialnämnden
2019-08-20

PEER support i Stockholms stads socialpsykiatri- utvärdering år två och inriktning för arbetet 2020

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner förvaltningens utvärdering av PEER support, år två.
2. Socialnämnden godkänner förvaltningens inriktningsförslag för 2020.
3. Socialnämnden lämnar utvärderingen till stadsdelsnämnderna för kännedom.

Lena Lundström Stoltz
förvaltningschef

Gunilla Ekstrand
avdelningschef

Sammanfattning

Socialförvaltningen har under de senaste tre åren samarbetat med Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa (NSPH) i Stockholms län och stadsdelsnämnderna kring införandet av PEER support. PEER support innebär att personer med egen erfarenhet av psykisk ohälsa blir professionellt verksamma inom vård och omsorg för att stötta brukare i deras återhämtning från psykisk ohälsa.

Bifogad utvärdering har tagits fram av socialförvaltningen och är en mätning av år två i projektet. I utvärderingsdesignen ingår att göra tre mätningar. NSPH ansvarade för utvärdering av första året.

Socialförvaltningen har i årets budget i uppdrag att tillsammans med stadsdelsnämnderna fortsätta utveckla arbetet med PEER Support inom socialpsykiatri. Med utgångspunkt i resultat från bifogad utvärdering och budgetuppdraget föreslås en inriktning för arbetet 2020 där fokus bör vara ökad långsiktighet och framförhållning och att ansvarsfördelning och arbetsgivaransvar klargörs och ses över.

Bakgrund

PEER support är en ny yrkesroll i Sverige men har under de senaste tjugo åren utvecklats och implementerats i andra delar av världen. I USA har närmare 30 delstater ett omfattande program för PEER Support, i Holland krävs att brukare anställs i Assertive Community Treatment team för att erhålla certifiering och i England och Nya Zeeland är modellen väletablerad.

PEER står i Sverige för Personlig EgenErfaren Resurs. För att bli en peer supporter behöver man ha genomgått en särskild utbildning och ha regelbunden handledning. Peer supportern övertar inte arbetsuppgifter från den ordinarie personalen utan är ett komplement.

PEER Support är sedan 2017 klassat som ett forsknings- och utvecklingsområde av Socialstyrelsen. NSPH har tillsammans med Centrum för Evidensbaserade Psykosociala Insatser (CEPI) tagit fram en forskningsbaserad modell av PEER Support som utvärderas kontinuerligt. Modellen är densamma i samtliga av de regioner och kommuner i Sverige där NSPH arbetar med PEER Support. Det pågår bland annat utvecklingsarbete i Stockholm, Skåne, Västra Götaland och Västerbotten.

PEER support i Stockholms stad

Stockholms stad var en av de första kommunerna i Sverige som valde att satsa på PEER Support. Arbetet har pågått sedan slutet av 2016 och finansierades under 2016 och 2017 av statliga stimulansmedel. Sedan 2018 har socialnämnden fått budgetmedel för arbetet och utvecklingen av PEER support.

För närvarande arbetar sju peer supportrar i stadens olika verksamheter inom socialpsykiatrien såsom sysselsättningsverksamheter, träfflokaler, inom socialförvaltningens enhet för Bostad först och försöks- och träningslägenheter och på Arbetsmarknadsförvaltningens verksamhet, Alfa. De stadsdelsförvaltningar som hade en peer support i sina verksamheter i juni 2019 var Farsta, Östermalm och Södermalm. Skarpnäck och Hägersten-Liljeholmen har även haft peer supportrar i sina verksamheter under 2018.

NSPH Stockholms län har arbetsgivaransvaret för stadens peer supportrar samt ansvarar för handledning och utbildning. Själva arbetet utförs på respektive verksamhet inom staden. Peer supportern arbetsleds av en utsedd kontaktperson på plats, men i

samråd med NSPH Stockholms län om frågetecken utöver det vardagliga uppkommer.

Internationellt har implementeringen av PEER support drivits av psykiatri och socialtjänst, vilket innebär att den svenska modellen, driven av NSPH och med dem som arbetsgivare, är relativt unik.

Mellan Socialförvaltningen och NSPH Stockholms län har det för 2019 tecknats en överenskommelse om tidsbegränsat bidrag för arbete med PEER support (dnr 1.5.1-646/2018). Bidraget om 3,5 mnkr gäller från den 1 januari 2019 till och med den 31 december 2019.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom socialförvaltningens avdelning för stadsövergripande frågor. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 14 augusti. Rådet för funktionshinderfrågor har haft möjlighet att behandla ärendet den 15 augusti.

Ärendet

Under 2018 hade socialförvaltningen uppdraget att implementera och sprida metoden och i budget för 2019 har socialnämnden i uppdrag att *i samarbete med stadsdelsnämnderna fortsätta utveckla arbetet med PEER Support inom socialpsykiatrin, gärna i dialog med Region Stockholm.*

Införandet och implementering av metoden

Bifogad utvärdering har tagits fram av socialförvaltningen och är en mätning av år två i projektet. I utvärderingsdesignen ingår att göra tre mätningar och staden samarbetar med CEPI och NSPH för att utvärdera införandet. NSPH ansvarade för utvärdering av första året. Utvärderingarna görs med djupintervjuer där både chefer, personal och Peer supportrar intervjuas.

Utvärdering år ett och två

I den första utvärderingen [Ett ständigt närvarande brukarperspektiv på verksamheten](#) (NSPH, 2018) framkom bland annat att implementeringsfasen är viktig och att stor tyngd bör läggas på att beskriva yrkesrollen och definiera ansvarsområden för PEER support, att införandet av den nya yrkesgruppen både synliggjort och påverkat personalens förhållningssätt till psykisk ohälsa och att införandet visat på effekter hos brukarna såsom minskad självstigma, känsla av sammanhang och ökat hopp om återhämtning

från psykisk ohälsa. Utmaningar som lyftes var bland annat att ansvarsfördelning mellan NSPH och verksamheterna upplevdes som otydlig och bör tydliggöras samt att implementering av en ny yrkesgrupp är en långsiktig process som kräver ett stort engagemang. I denna utvärdering fick brukare i verksamheterna svara på enkäter om deras upplevelser av PEER support. Denna del kommer följas upp i mätning tre.

Rapporten som bifogas detta tjut, *PEER support i Socialpsykiatrin* skriven av Frida Johansson, Socialförvaltningen, utgör den andra mätningen av införandet. Syftet har varit att följa den fortsatta implementering av PEER support i de verksamheter som startade 2017 samt införandet av PEER support i de tillkomna verksamheterna 2018.

Slutsatser som lyfts i utvärderingen och som är särskilt viktiga att ta med i det fortsatta arbetet och utvecklingen av PEER support i Stockholms stad är bland annat:

Ett komplement till övrig verksamhet, hopp om återhämtning från psykisk ohälsa och tilltro till myndigheter

PEER support beskrivs tillföra ett nytt perspektiv till verksamheten genom sin kunskapsbas och den egna erfarenheten av psykisk ohälsa. Det tycks finnas en gemensam uppfattning om att PEER support bidrar till att hopp om att återhämtning är möjligt bland brukarna, vilket även framkom av första utvärderingen och i internationell forskning. Peer supporterna beskrivs ha en annan ingång till och förmåga att nå brukarna än vad ordinarie medarbetare har. De upplevs mer som jämlikar och den delade erfarenheten tycks bidra till ökad tillit och känslan av att bli förstådd.

I intervjuerna med peer support beskrivs det vara mer regel än undantag att personer med psykisk ohälsa blivit diskriminerade av myndigheter, vilket kan resultera i ett myndighetsförakt. Peer support beskrivs kunna bemöta dessa upplevelser. Dels beskrivs att peer support bidragit till en mer nyanserad bild av socialtjänsten. Dels beskrivs peer support genom den delade erfarenheten kunna hjälpa brukare att våga utmana sina negativa känslor för och upplevelser av myndigheter och börja reflektera över sig själv i relation till myndigheter och hur de själva kan bidra till en mer positiv kontakt med myndigheterna.

Jämlik arbetsmiljö och stöd i arbetet

Den egna erfarenheten av psykisk ohälsa som Peer supportrar har innebär ofta en skörhet och kan ställa extra krav på stöd från chefer och medarbetare och anpassningar i verksamheterna. Vidare är några av peer supportrarna ensamma i sin roll. Att vara två beskrivs som en framgångsfaktor, dels för att peer supportrarna upplevs mer säkra i rollen och dels då det skapar bättre förutsättningar för och utrymme att utveckla både det praktiska och strukturella återhämtningsinriktade arbetet på arbetsplatserna.

I första utvärderingen framgick det att flera peer supportrar saknade arbetsverktyg av vikt för utförandet av arbetsuppgifter. I aktuell rapport beskriver några peer supportrar att förbättringar ha skett i den fysiska arbetsmiljön och värdet i det. Trots förbättringarna ses arbetsmiljön fortsatt som ett utvecklingsområde och tillgången till praktiska hjälpmedel som viktigt för möjligheten att utföra sina arbetsuppgifter. Det kan handla om tillgång till dator, telefon, ändamålsenliga lokaler och en egen arbetsyta som är jämbördig sina kollegors.

Ökad tydlighet kring organisation och arbetsuppgifter

Rapporten lyfter precis som i den första utvärderingen ett behov av att tydliggöra ansvarsfördelningen mellan stadsdelsförvaltningarna, socialförvaltningen och NSPH, inte minst kopplat till arbetsgivaransvaret. Både för- och nackdelar med aktuell organisering framhålls. Samordning av peer supportrarna, med en gemensam plattform för erfarenhetsutbyte, utbildning och handledning beskrivs stärka den nya professionen, något som NSPH i dag bistår med.

Sekretess är en stötesten som tycks vara kopplad till att peer supportrarna inte är anställda av den verksamhet som de arbetar inom. Vidare råder osäkerhet kring vilket ansvar som cheferna bör och kan ta för peer support. Att till exempel inte ha samma tillgång till fortbildning som övriga medarbetare, tycks hämma känslan av och möjligheten till delaktighet.

Det finns en osäkerhet kring vilka arbetsuppgifter som ligger inom ramen för peer supports tilltänkta funktion och vilka resurser som behövs för utförandet. Osäkerheten tycks leda till att peer supportrarna antingen inte nyttjas till sin fulla potential eller riskerar att utnyttjas genom att de tilldelas uppgifter som inte främjar uppdraget. En tydligare arbetsbeskrivning torde bidra med tydligare ramar och styrning samt öka möjligheten att bistå med adekvat information vid införandet av peer support.

Vidare problematiseras att projektet finansieras ett år i taget då det leder till en kortsiktighet i verksamheterna och osäkra anställningar för en yrkesgrupp i behov av stabil anställning.

Central finansiering och chefernas roll

Två faktorer tycks vara särskilt vitala för verksamheternas deltagande i projektet. Det ena är att projektet inte ekonomiskt belastar verksamheterna och det andra är chefernas intresse för brukardelaktighet. Att projektet finansieras centralt innebär att verksamheterna vågar delta trots begränsad kunskap om yrkesrollens effekter. Även om brukardelaktighet ligger på den politiska agendan och uppfattas som positivt bland medarbetarna och organisationens ledning, tycks cheferna ha en avgörande roll i införandet av den egnerfarna yrkesgruppen, något som styrks av både chefer och medarbetare.

Inriktning 2020

PEER support utgör en ny yrkesgrupp inom svensk vård och omsorg och projektet inom Stockholms stads socialpsykiatri är det första i sitt slag. I stort beskrivs implementeringen innefatta en rad utmaningar samtidigt som den övervägande upplevelsen av PEER support beskrivs i mycket positiva ordalag.

Förvaltningen anser att PEER support Stockholm har god potential att fortsätta främja inflytande och delaktighet på exempelvis boenden och sysselsättningar.

Båda utvärderingarna lyfter ett behov att tydliggöra ansvarsfördelningen mellan stadsdelsförvaltningarna, socialförvaltningen och NSPH, inte minst kopplat till arbetsgivaransvaret. NSPH har signalerat att arbetsgivaransvaret innebär stora utmaningar för en ideell organisation med lite resurser. Vidare finns svårigheter med nuvarande upplägg kopplat till att peer supporterna inte har tillgång till samma redskap, utbildningar och system som övriga anställda i de verksamheter de arbetar i. Förvaltningen förslår därmed att ansvarsfördelning och arbetsgivaransvar klargörs och ses över under 2020 under förutsättning att medel avsätts.

Att projektet finansieras ett år i taget leder till en kortsiktighet i verksamheterna och osäkra anställningar för en yrkesgrupp i behov av stabilitet. En långsiktighet och bättre framförhållning skulle

gynna den fortsatta implementeringen av modellen samt arbetssituationen för peer supportrarna samt verksamheterna.

Att vara två peer supportrar beskrivs som en framgångsfaktor, för tryggheten och för att bättre kunna utveckla det strukturella återhämtningsinriktade arbetet på arbetsplatserna. Därmed kan det bli aktuellt under 2020 att utbilda fler peer supportrar under förutsättning att ytterligare medel tillförs.

Jämställdhetsanalys

Hittills har två män och sex kvinnor anställts som peer supportrar. I förvaltningens dialog med NSPH framkommer att de försöker eftersträva så stor spridning som möjligt vad gäller erfarenheter, bakgrund, funktionsnedsättningar, kön, ålder och kulturell bakgrund.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen bedömer att det är av vikt för den framtida implementeringen att nämnden kan följa processen, hållas informerade och vara delaktiga i en långsiktig lösning för PEER support i socialtjänsten.

Brukardelaktighet och inflytande är en angelägen fråga och något som ingår i flera av nämndens uppdrag för året. Förvaltningen anser att Peer support är en betydelsefull del i detta arbete och utgör en stor lärokälla för stadens möjlighet att arbeta med brukarinflytande på ett professionellt sätt.

Förvaltningen föreslår att nämnden godkänner förslagen till inriktning för 2020 samt bifogad utvärdering och att utvärderingen lämnas till stadsdelsnämnderna för kännedom.

Bilaga

1. PEER support i Socialpsykiatrin. Utvärdering år två av införandet av egenerfaren yrkesgrupp i Stockholms stads socialpsykiatri